

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาการสร้างสรรค์หน้ากากผีตาโขนด่านซ้าย

Legal Problem Concerning the Protection of Local Wisdom: Case of the Creativity of Phi Ta Khon Dan Sai Mask

ดนุพัทร ถือตรง¹, อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์²

Danupat Tuetrong¹, Udomsak Sinthipong²

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า ผีตาโขน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมและการละเล่น เป็นองค์ความรู้ของบุคคลในท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์กิจกรรมในท้องถิ่น และการเรียนรู้จากธรรมชาติ หน้ากากผีตาโขนด่านซ้าย เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ คืออำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ด้วยประโยชน์ที่มากมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างสรรคหน้ากากผีตาโขนด่านซ้ายนี้เอง ที่อาจทำให้มีการอ้างความเป็นเจ้าของ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ให้ความคุ้มครองการสร้างสรรคภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม แม้จะมีกฎหมายว่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆ เช่น กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย แต่กฎหมายเหล่านี้ก็มิได้ให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นครอบคลุมทั้งหมด ส่วนกฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ให้ความคุ้มครองเฉพาะสินค้าหัตถกรรมและสินค้าเกษตรกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ จึงเสนอแนะให้จัดทำกฎหมายเฉพาะที่กำหนดขอบเขตความคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทมรดกทางวัฒนธรรมที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์โดยตรง โดยกำหนดไว้ในคำนิยามของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น รวมทั้งจัดตั้งองค์กรเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ครอบคลุมความหลากหลายของภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศ

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น, สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, หน้ากากผีตาโขน, มาตรการทางกฎหมาย

¹ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

² รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

¹ Master of Law in Intellectual Property and Information Technology, Faculty of Law, Bangkok University

² Associate. Professor, School of Law, Bangkok University

Abstract

One of Thailand's most memorable cultural heritage and local wisdom sites that reflects belief, tradition, ritual, and recreational activities of the local people is Phi Ta Khon in Loei province. The local wisdom has been passed on from generation to generation. It incorporates the knowledge and direct experiences of people in the community who have joined in local activities and learned from their surroundings. This local wisdom has its geographical origin in Dan Sai district, Loei province. There is concern however that foreign businesses, or outside developers could exploit the local wisdom and benefit themselves by acquiring it and claiming ownership. Unless the local wisdom is protected by law, a risk exists.

Unfortunately, Thailand has no law or enforcement regarding the protection of creative local wisdom. There are however, other local wisdom protections such as Plant Varieties Protection Act and the Protection and Promotion of Traditional Thai Medicine Wisdom Act. Even though Thailand passed the geographical indication law that protects handicraft and agricultural products according to their geographical origin, it would be a significant step forward if the country could pass a similar law that mandates the protection of local wisdom according to geographical origin, such as the Phi Ta Khon mask in Dan Sai. This present study recommends that Thailand pass a specific law to protect local wisdom based on geographical origin, and clearly define the term local wisdom. In addition, organizations should be established to oversee the local wisdom in different locations and communities throughout the country, so that we can protect our own cultural heritage for the next generation.

Keywords: Local wisdom, Geographical indication, Phi Ta Khon mask, Legal measures

บทนำ

ประเพณีผีตาโขน เป็นการละเล่นที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อบวงสรวงบูชาวิญญาณผีบรรพชน ที่กลุ่มชนชาติพันธุ์ไท-ลาว มีความเชื่อถือร่วมกันว่า บรรพชน คือ ต้นตระกูลเผ่าพันธุ์ผู้ที่สร้างบ้านเมือง เมื่อตายเป็นผี จึงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่น่าเกรงขาม มีอำนาจที่จะดลบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์หรือความหายนะแก่บ้านเมืองได้ (ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2550). เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและเพื่อความอุดมสมบูรณ์พูนสุขของบ้านเมือง เมื่อถึงงานบุญประเพณีสำคัญๆ จึงจะต้องทำการละเล่นเต้นฟ้อนผีตาโขนเพื่อเซ่นสรวงบูชาให้เป็นที่ถูกอก

ถูกใจแก่ผีบรรพชน การละเล่นผีตาโขนจึงเป็นการละเล่นที่มีมาแต่โบราณ และผ่านการสืบทอดทางพิธีกรรมจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน

ผีตาโขนด่านซ้าย เป็นการละเล่นส่วนหนึ่งในงานบุญหลวงของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น และศิลปกรรม ที่ทำชื่อเสียงให้อำเภอด่านซ้ายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ให้ความสำคัญคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม แม้จะมีกฎหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น เช่น กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

แต่ก็ไม่ได้ให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ครอบคลุมทุกประเภท ในขณะที่กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่คุ้มครองด้วยการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น คุ้มครองเฉพาะสินค้าหัตถกรรม และสินค้าเกษตรกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ แต่ยังไม่มีการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้าากผิวดินที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ ไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยแต่อย่างใด (ปัจจิมา ชนสันติ, 2554) ดังนั้นหากนำกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาขยายขอบเขตให้มีความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการให้ความคุ้มครองการสร้างสรรคภูมิปัญญาผิวดินดังกล่าว

ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาหลายปีแล้ว แต่การบังคับใช้กฎหมายยังประสบปัญหาในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างครอบคลุม โดยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพียง ในสินค้าหัตถกรรม สินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมเท่านั้น ไม่ได้ขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น และศิลปกรรม ทำให้เกิดปัญหาในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย อาจทำให้มรดกภูมิปัญญาเหล่านั้นถูกนำไปใช้โดยชาติอื่นในเชิงพาณิชย์ และทำให้เสียอัตลักษณ์ในความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยได้ (ชนพจน์ เอกโยคยะ, 2547) ด้วยเหตุนี้กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยควรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ครอบคลุมคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการป้องกันการนำภูมิปัญญาที่เป็นมรดกของไทยไปใช้ในเชิงพาณิชย์ที่อาจทำให้ประเทศเสียประโยชน์

ในขณะที่สหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญกับกฎหมายในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาอย่าง

ยาวนานในชื่อเรียกที่ต่างกันไปตามกฎหมายหรือความตกลงระหว่างประเทศที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นได้รับความคุ้มครอง ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลายใกล้เคียงกับสหภาพยุโรป สินค้าที่ออกสู่ท้องตลาดไม่น้อยเป็นสินค้าทางด้านเกษตรที่มีลักษณะหรือคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ในขณะที่ยุโรปจะนำเข้าชื่อแหล่งผลิตซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้ามาเป็นชื่อเรียก อีกทั้งยังมีการนำเอาชื่อของสินค้าผนวกเข้ากับแหล่งกำเนิดเพื่อให้เรียกแทนสินค้า ทำให้คุณค่าของชื่อซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันมีชื่อเสียงบ่งบอกแหล่งกำเนิดของสินค้านั้นต้องถูกทำลายไป ทำให้เกิดแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นมา

สหภาพยุโรปได้มีการผลักดันประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สู่การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย เกิดเป็นความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) เพื่อที่จะขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งไม่จำกัดเพียงประเทศในแถบยุโรปอีกต่อไป กลุ่มประเทศอาเซียนรวมถึงประเทศไทยที่เข้าร่วมเป็นภาคีในข้อตกลงดังกล่าวต้องดำเนินการจัดทำกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นกัน ข้อตกลงนี้เป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำที่ประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เห็นได้จากในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปทั้ง 27 ประเทศที่มีการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นใช้บังคับภายในระหว่างประเทศสมาชิก จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศสหภาพยุโรปนั้นมีการผลักดันอยู่เรื่อยๆ จึงว่าจะนำเป็นแบบอย่างในการพัฒนากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยได้

เมื่อพิจารณาจากขอบเขตการคุ้มครองสหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับสินค้าไวน์และสุรา

เป็นอย่างมาก โดยได้บัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเรื่องไวน์และสุราเป็นการเฉพาะ ดังระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1439/1999 ที่คุ้มครองสำหรับไวน์ และระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1576/81 ที่คุ้มครองสำหรับสุรา ส่วนพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 นั้น บัญญัติให้มีการคุ้มครองไวน์ไว้ร่วมกับสินค้าประเภทอื่น โดยมีได้มีการแยกการคุ้มครองเป็นเรื่องเฉพาะ ส่วนรัฐบัญญัติสหภาพยุโรปที่ 1151 (EC Regulation 1151/2012) ในมาตรา 17 ที่บัญญัติว่า ระบบมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมด้วยการช่วยให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมในการทำการตลาดและสื่อคุณลักษณะที่เป็นตัวเพิ่มมูลค่าของสูตรและผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมให้ผู้บริโภคทราบ เพียงแต่ข้อบัญญัตินี้ใช้กับผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหารไม่รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย

จะเห็นได้ว่าแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยกับสหภาพยุโรปนั้นมีลักษณะการให้ความคุ้มครองที่สอดคล้องกัน อาจแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด หากประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะให้ความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมโดยนำหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ ย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

ดังนั้น จึงควรศึกษาปัญหาการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายภายใต้กฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางการบัญญัติกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายตามกฎหมายของไทย
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทย เปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความสอดคล้องและความแตกต่างของมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนของไทย

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น เปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความสอดคล้องและความแตกต่างในมาตรการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของหน้ากากผีตาโชน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของไทยในการคุ้มครองภูมิปัญญา

ท้องถิ่นกับกฎหมายของต่างประเทศ โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตำรากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของการวิจัย บทความวารสารต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต วิทยานิพนธ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537, พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนด้านซ้ายตามกฎหมายของไทย
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว
3. ทำให้ทราบถึงความสอดคล้องและความแตกต่างของมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว
4. เป็นการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนของไทย

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลจากการศึกษาเอกสารพบว่ามีความคิดที่หลากหลายในการกำหนดขอบเขตภูมิปัญญาวัฒนธรรม คติชน ซึ่งอาจจะใช้คำที่แตกต่างกัน เช่น ประเภท สาขา เป็นต้น เมื่อนับจำนวนความซ้ำของ

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยมีขอบเขตจำแนกได้ 9 ด้าน ดังนี้ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2554)

- 1) ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรม จะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge - TK)

- 2) ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิค ด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเอง ในสภาวะการณ์ต่าง ๆ อาจจะเป็นในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication - GI)

- 3) ด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอน ทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจสังคม จะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge - TK) หรือ การแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม (Traditional Cultural Expressions - TCEs)

- 4) การละเล่น การแสดง ดนตรีและนันทนาการ ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ การละเล่น การแสดง ดนตรีและนันทนาการ จะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge - TK)

- 5) ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ จะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge - TK)

- 6) ด้านอาหารและโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์ และปรุงแต่งอาหารและยาได้ เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่

หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากร ด้วย อาจจะเป็นในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication – GI)

7) ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคน ในชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ อาจจะเป็นในเรื่องของทรัพยากรพันธุกรรม (Genetic Resources – GR)

8) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดจนทั้งการผลิตและการจำหน่าย ผลผลิตทางหัตถกรรม จะเป็นในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication – GI)

9) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ความสามารถ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์พัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน อาจจะเป็นในเรื่องของทรัพยากรพันธุกรรม (Genetic Resources – GR)

ผีตาโชนด้านซ้ายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่โบราณมีความเกี่ยวข้องกับพระเวสสันดร และยังเกี่ยวข้องกับผูกพันกับตำนานแห่งพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองด้านซ้ายคือ พระธาตุศรีสองรัก ของชาวอีสานชาวด่านซ้ายด้วย ผีตาโชนนั้นยังเล่นการละเล่นที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรม เพื่อบวงสรวงบูชาติดต่อกับผู้ชมดูการละเล่น คือ วิญญานผีบรรพชน ที่กลุ่มชนชาติพันธุ์ไท-ลาวเชื่อถือร่วมกันว่าบรรพชน คือ ต้นตระกูลเผ่าพันธุ์ผู้ที่สร้างบ้านแปงเมือง บรรพชนเมื่อตายเป็นผี จึงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่น่าเกรงขาม มีอำนาจที่จะดลบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์ (กาญจนา สวนประดิษฐ์, 2533) ในส่วนของหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายในการ

ประดิษฐ์หน้ากากก็อาศัยภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่ใช้ความชำนาญเฉพาะตัวของคนในท้องถิ่นในการประดิษฐ์ก็จะมีรูปแบบของหน้ากาก จมูกของผีตาโชน และลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของหน้ากาก ผีตาโชนที่เป็นศิลปกรรมที่ประกอบขึ้นจาก เส้นแสส และอื่นๆ ซึ่งหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายนั้นจะเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) ด้านภาษาและวรรณกรรม (2) ด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น การแสดง ดนตรีและนันทนาการ (3) ด้านศิลปกรรม และ (4) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม จะเห็นได้ว่าหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายนั้นมีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาหลายด้าน

2. การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศ

ในอดีตการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่ภายใต้กฎหมายภายใน (National Law) ของแต่ละรัฐเท่านั้น โดยประเทศฝรั่งเศสเป็นผู้ริเริ่มการพัฒนาและส่งเสริมระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่เมื่อสินค้าถูกส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศ การคุ้มครองโดยกฎหมายภายในแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจสร้างประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นได้ ดังนั้นจึงเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสร้างหลักประกันว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะได้รับการคุ้มครองในระดับระหว่างประเทศ

2.1 การให้ความคุ้มครองภายใต้อนุสัญญากรุงปารีส

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของอนุสัญญากรุงปารีสนี้ มีขอบเขตในการคุ้มครองที่ค่อนข้างกว้างพอสมควร แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในลักษณะโดยตรง โดยกำหนดลักษณะข้อห้ามการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมไว้อย่างชัดเจนในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมใดที่ได้รับการคุ้มครองหากไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ซึ่งอนุสัญญากรุงปารีสนั้นมีข้อบกพร่องบางประการ คือ

1) เป็นมาตรการที่ให้การคุ้มครองในทางอ้อม โดยห้ามเฉพาะการใช้สิ่งบ่งชี้ที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ได้แสดงแหล่งกำเนิดอันแท้จริงของสินค้าเท่านั้น จึงทำให้ความมีประสิทธิภาพของการใช้มาตรการทางกฎหมายนี้ กลับขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจการร้องขอให้ยึดสินค้านำเข้าเป็นสำคัญ โดยเจ้าหน้าที่ต้องทำการพิจารณาว่า สิ่งบ่งชี้กับสินค้านั้นเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดตามความหมายของข้อ 10 ของอนุสัญญากรุงปารีสหรือไม่ หรือเป็นเพียงชื่อสามัญที่โดยทั่วไปอาจนำมาใช้กับสินค้าได้โดยไม่มีข้อจำกัด

2) อนุสัญญาฯ ไม่ได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับชื่อทางภูมิศาสตร์ที่ได้กลายมาเป็นชื่อสามัญกับสินค้า แต่บางประเทศกลับห้ามการใช้ชื่อสามัญ

3) อนุสัญญาฯ ไม่ได้ห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดที่ถูกต้องแท้จริง แต่มีลักษณะที่อาจทำให้ประชาชนสับสนหลงผิด ว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดจากพื้นที่อีกแห่งหนึ่ง กล่าวคือ การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บ่งระบุพื้นที่ที่สินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดอันแท้จริง แต่อาจทำให้สาธารณชนเข้าใจว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่หนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งกำเนิดของสินค้ากับพื้นที่นั้นมีชื่อเรียกเป็นอย่างเดียวกัน (Paris Convention, Article 9, 10)

2.2 การให้ความคุ้มครองภายใต้ความตกลงมาดริด

อนุสัญญาฯ มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาหรือ Indication of Sources เป็นการเปิดโอกาสให้มีการจับ (ยึด) สินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาป้องกันสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงสาธารณชนที่อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิด

ส่วนการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในสินค้าไวน์เพื่อไม่ให้กลายเป็นชื่อสามัญ เป็น

ไปตามความต้องการของประเทศแถบยุโรปที่มีสินค้าประเภทไวน์ที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก เพื่อเป็นการป้องกันสินค้าของตน หากพิจารณาถึงกฎเกณฑ์ดังกล่าวแล้วเป็นไปได้ว่าประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ของอนุสัญญากรุงปารีสต้องสูญเสียประโยชน์หากเข้าเป็นสมาชิกในความตกลงนี้

2.3 การให้ความคุ้มครองภายใต้ความตกลงกรุงลิสบอน

ความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนสากลเป็นเพียงมาตรการเพิ่มเติมจากอนุสัญญากรุงปารีสเพื่อที่จะทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีประสิทธิภาพมากขึ้น และป้องกันผลประโยชน์ประเทศสมาชิกที่เป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายในประเทศสมาชิกที่ได้รับการคุ้มครองตามความตกลงของกรุงลิสบอนนั้นยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาองค์ประกอบของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดได้ ดังนี้

1) ต้องมีลักษณะเป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ แคว้น หรือท้องถิ่น

2) ต้องแสดงถึงประเทศ แคว้น หรือท้องถิ่นอันเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้า

3) ต้องแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ในสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น

2.4 การให้ความคุ้มครองภายใต้ความตกลง TRIPS

ความตกลง TRIPS ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกิดขึ้นจากการประนีประนอมของสองกลุ่มประเทศกลุ่มแรกเป็นประเทศในแถบยุโรป กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มประเทศโลกใหม่ คือกลุ่มประเทศที่ประชากรจากทวีปยุโรปอพยพมาอาศัย ซึ่งในกลุ่มประเทศแรกประเทศจะผลักดันให้มีการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเคร่งครัด เพราะเกิดการเสีย

เปรียบเทียบพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ที่กลุ่มประเทศโลกใหม่นั้นได้เปรียบมากกว่า การอพยพของกลุ่มประเทศโลกใหม่นั้นได้นำสูตรกรรมวิธีจากแหล่งภูมิศาสตร์ของยุโรปโดยใช้ชื่อเดียวกันกับแหล่งกำเนิดเดิมที่อพยพมาจำหน่ายภายในประเทศ และส่งออกนอกประเทศโดยประเทศโลกใหม่อาศัยหลักเกณฑ์ในประเทศตนจนสินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์กลายเป็นชื่อสามัญหรือกึ่งสามัญของสินค้าประเภทนั้นไป ทำให้กลุ่มประเทศโลกใหม่ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของความตกลงระหว่างประเทศเพราะไม่ต้องการที่จะให้มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเคร่งครัด แต่การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลง TRIPs กลุ่มประเทศโลกใหม่ได้เข้าร่วมแต่ก็พยายามแก้ไขความตกลง TRIPs ที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มประเทศแถบยุโรปฝ่ายเดียว

นิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะที่ไม่เคร่งครัดเท่าความตกลงอื่น ตามความตกลง TRIPs นั้นสินค้าต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดของสินค้า ซึ่งก็คือสินค้านั้นต้องมีชื่อเสียง มีคุณภาพ และมีลักษณะที่เฉพาะ กำหนดเพียงสินค้าต้องมีคุณลักษณะอันสืบเนื่องจากแหล่งกำเนิดเท่านั้นตามความตกลง TRIPs นั้น ไม่ได้เป็นพันธกรณีหรือบรรทัดฐานที่ประเทศสมาชิกต้องนำมาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายใน

3. การคุ้มครองหน้ากากผีตาโชนตามกฎหมายของไทย

3.1 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

พระราชบัญญัติฉบับนี้ขาดความเหมาะสมหากนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองหน้ากากผีตาโชน เนื่องจากหน้ากากผีตาโชนด้านซ้าย เป็นหน้ากากที่ผู้สวมใส่สร้างสรรค์ลายและสีลงบนหน้ากากด้วยตัวผู้สร้างสรรค์เอง หน้ากากผีตาโชนแต่ละอันจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีการสร้างสรรค์ขึ้นตลอดเวลา หากหน้ากากผีตาโชนได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์แล้ว อาจจะมีปัญหาตามมาหากมีผู้ที่สร้างสรรค์ลายของหน้ากาก

ที่คล้ายหรือเหมือนกันขึ้นก็จะมี การฟ้องร้องกันเกิดขึ้น อาจจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายกลายเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล การที่คนในชุมชนจะทำหน้ากากหรือสร้างสรรค์ลายจะเป็นเรื่องยากอีกต่อไป และอาจจะทำให้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนขึ้นนี้ไม่ใช่ประเพณีของชุมชนอีกต่อไป

3.2 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2542

การที่จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรนั้น จะต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม หน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายนั้นเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ใช่แค่เพียงคนในท้องถิ่นที่รู้จัก แต่เป็นที่รู้จักของคนในประเทศจึงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย จึงมิใช่กรณีเป็นการออกแบบใหม่ ดังนั้นการที่จะให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรนั้นจึงเป็นไปได้ เพราะหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายไม่ใช่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มียุหรือแพร่หลายมานานแล้ว

3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นการให้ความคุ้มครองโดยรวมทั้งสินค้าที่เป็นสินค้าจำพวกอาหาร สินค้าเกษตรแปรรูป รวมทั้งสินค้าหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอและหัตถกรรมเครื่องปั้น อาถรรพ์ ผ้าไหมยกดอกลำพูน และเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย แต่การคุ้มครองสินค้าหัตถกรรมต้องเป็นสินค้าที่มีการเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์ ดังนั้น สินค้าหัตถกรรมที่ผลิตด้วยภูมิปัญญาของชาวบ้านแต่ไม่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์จึงไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายฉบับนี้ แม้กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้มีมาตรการในการคุ้มครองสินค้าหัตถกรรมแต่เป็นเพียงมาตรการ

คุ้มครองในชั้นธรรมดาสำหรับสินค้าทั่วไปเท่านั้น เมื่อเทียบกับสินค้า ไวน์ สุรา ผ้าไหม ข้าวหอมมะลิ ซึ่งได้รับการคุ้มครองในชั้นเข้มข้น โดยยังมีได้ขยาย มาจนถึงสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตด้วยภูมิปัญญาของ ชาวบ้านแต่ไม่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์

กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย นั้น เป็นการให้ความคุ้มครองในสินค้าโดยรวมที่เป็น สินค้าอาหาร และสินค้าการเกษตร ซึ่งสินค้าที่จะได้ กับการคุ้มครองนั้นต้องเชื่อมโยงกับแหล่ง ภูมิศาสตร์ ส่วนการคุ้มครองสินค้าที่เกิดจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และ แม้จะมีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ก็ยังไม่ ได้รับการคุ้มครอง หากกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ของไทยได้ขยายความคุ้มครองให้ ครอบคลุมถึง สินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและยังเชื่อมโยงกับแหล่ง ภูมิศาสตร์จะเป็นผลดีในหลายด้าน ซึ่งวัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่นนั้นจะมีความละเอียดอ่อน ที่มีความ แตกต่างกันไปตามแหล่งภูมิศาสตร์สินค้าที่คล้าย กันที่มาจากคนละแหล่งภูมิศาสตร์ภูมิหลังก็จะมี วัฒนธรรมที่ต่างกัน การที่สินค้าที่เกิดจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและยัง เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ได้รับความคุ้มครอง นั้นจะเป็นการรักษาวรรณกรรมไม่ให้กลืนกินกัน เป็นการทำให้คงความเป็นเอกลักษณ์ และผู้บริโภค ก็ยังเกิดความมั่นใจได้ว่าสินค้าสินค้าที่ชื่อนั้นเป็น สินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นจริงยังสามารถ ป้องกันผู้บริโภคในการถูกหลอกได้อีกทาง

4. การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามกฎหมายต่างประเทศ

4.1 สหภาพยุโรป

ตามระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1151/2012 แบ่งการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็น 2 ประเภท คือการระบุแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) การที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์นั้น จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงลักษณะ

ที่สำคัญในเรื่องคุณสมบัติ ชื่อเสียง หรือลักษณะเฉพาะอื่นๆ อันเนื่องมาจากถิ่นกำเนิดทางภูมิศาสตร์ ของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว และมีขั้นตอนการผลิตอย่าง น้อยหนึ่งขั้นเกิดขึ้นในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น (ตะวัน เดชภิริต นมมงคล, 2550) สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์สำหรับสหภาพยุโรปจะเน้นในเรื่องทาง ด้านชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัว รวมถึงขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต การแปรรูปสำหรับการคุ้มครอง แต่ไม่ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางธรรมชาติ และปัจจัยจากมนุษย์ เมื่อกล่าว ถึงความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ สิ่งบ่งชี้แหล่ง กำเนิดนั้นขั้นตอนทุกขั้นตอนในการเตรียมวัตถุดิบ ไปจนถึงการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องทำใน พื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์นั้น สหภาพยุโรปจะเน้นใน การให้ความคุ้มครองสินค้าอาหารและสินค้า การเกษตรแปรรูป โดยจะเน้นสินค้าที่เป็นจำพวก ไวน์หรือสุราที่เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของประเทศใน สหภาพยุโรป แต่ก็ได้ให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ แบบพิเศษที่รับรองการผลิตด้วยกรรมวิธีแบบ ดั้งเดิมโดยไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับแหล่ง ภูมิศาสตร์แต่อย่างใด แต่ระเบียบนี้ไม่ได้ให้ความ คุ้มครองรวมไปกับการวิธีในการประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ โดยคุ้มครองเพียงสินค้าอาหารและ สินค้าการเกษตรแปรรูป แต่ไม่ได้คุ้มครองสินค้า หัตถกรรม ระเบียบประชาคมยุโรปไม่ได้ให้ความ คุ้มครองไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่ง ภูมิศาสตร์ ดังนั้นเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปนั้น ยังคงให้ความ คุ้มครองเพียงแต่ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับกรรมวิธีในการ ผลิตที่เกี่ยวกับสินค้าอาหารและการเกษตรแปรรูป แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมที่ เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ไม่ได้อยู่ในขอบเขตการ คุ้มครองของระเบียบประชาคมยุโรปนี้

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ของไทยและระเบียบประชาคมยุโรปใน การให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณี หน้ากากผีตาโขนด่านซ้ายนั้น พบว่าประเทศไทย

และสหภาพยุโรปมีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นกฎหมายเฉพาะเหมือนกัน โดยประเทศไทยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะ คือพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และสินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองจะเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าหัตถกรรม ส่วนสหภาพยุโรปให้ความคุ้มครองกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะเช่นเดียวกัน คือ ระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1151/2012 แยกการคุ้มครองเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) โดยเน้นให้การคุ้มครองกับผลิตภัณฑ์อาหารและการเกษตร โดยระเบียบประชาคมยุโรปให้การคุ้มครองวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาในการผลิต ซึ่งภูมิปัญญาที่กล่าวนั้นไม่จำเป็นต้องอิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ แต่ในการคุ้มครองภูมิปัญญาของระเบียบประชาคมยุโรปนี้ให้การคุ้มครองเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารและการเกษตรเท่านั้น ไม่รวมถึงภูมิปัญญาของผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

4.2 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสมีพันธกรณีตาม ระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1151/2012 ที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ในฐานะภาคีสมาชิกของสหภาพยุโรปที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในระเบียบนี้ ซึ่งแบ่งการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท คือ การระบุแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ที่ให้ความคุ้มครองกับสินค้าอาหารและสินค้าการเกษตรแปรรูป รวมทั้งความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบพิเศษในกรรมวิธีการผลิต แต่กรรมวิธีการผลิตที่จะได้รับการคุ้มครองนั้น ต้องเป็นกรรมวิธีในการผลิตอาหารและในสินค้าการเกษตรแปรรูปที่ไม่จำเป็นว่าสินค้านั้นจะมีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์หรือไม่ โดยไม่มีขอบเขตการคุ้มครอง

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์เช่นเดียวกับกรณีของสหภาพยุโรปและฝรั่งเศสยังมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บังคับใช้ภายในประเทศที่ให้ความคุ้มครองในรูปแบบของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดที่ให้ความคุ้มครองกับสินค้าอาหารและสินค้าเกษตรแปรรูป ที่จะต้องมีลักษณะเด่นทางธรรมชาติและปัจจัยของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์นั้น โดยต้องบรรยายชื่อเสียง ลักษณะพิเศษ และความมีลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์นั้น รวมทั้งผลิตภัณฑ์นั้นไม่จำเป็นต้องผลิตในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์ทั้งหมด มีเพียงขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดที่ทำในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นก็เพียงพอแล้ว แต่ก็ไม่ได้มีขอบเขตการคุ้มครองถึงภูมิปัญญาในสินค้าหัตถกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ฝรั่งเศสยังมีกฎหมายในการรับรองสินค้าที่เรียกว่าฉลากรับรองคุณภาพ โดยสินค้าที่ใช้ชื่อทางแหล่งภูมิศาสตร์ของพื้นที่ใด อาจได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายว่าด้วยเรื่องฉลากรับรองคุณภาพเพื่อเป็นการรับรองคุณภาพในสินค้า หรือสามารถใช้ประกอบชื่อแหล่งกำเนิดไวน์และสุราที่เป็นสินค้าสำคัญของประเทศฝรั่งเศส แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาในสินค้าหัตถกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน

ฝรั่งเศสออกกฎหมายที่มีขอบเขตการคุ้มครองถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคโดยขยายความคุ้มครองไปถึงสินค้าหัตถกรรมที่คล้ายกับการให้ความคุ้มครองในรูปแบบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่มีลักษณะการคุ้มครองที่คุ้มครองสินค้าหัตถกรรมที่จะต้องมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ ภูมิภาค หรือท้องถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งทั้งคุณภาพที่ได้และชื่อเสียงที่มีมานานหรือคุณลักษณะอื่น ๆ เป็นผลเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายนี้ให้ความคุ้มครองถึงสินค้าหัตถกรรมที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งภูมิศาสตร์ ที่ต้องมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ซึ่งทั้งคุณภาพที่ได้และชื่อเสียงที่มี

มานานหรือคุณลักษณะอื่น ๆ เป็นผลเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งอาจนำมาปรับใช้เพื่อการคุ้มครองในกรณีของหน้ากากผิตาโซนด้านซ้ายได้

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยและกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผิตาโซนด้านซ้ายนั้น พบว่าทั้งประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองเช่นเดียวกัน โดยของไทยจะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 โดยให้ความคุ้มครองกับสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรม ส่วนประเทศฝรั่งเศสให้ความคุ้มครองในรูปแบบสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด โดยให้ความคุ้มครองสินค้าเกษตรกรรม ต่อมาได้เพิ่มเติมการคุ้มครองในสินค้าหัตถกรรมและสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรในรูปแบบการคุ้มครองที่เหมือนกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับ ปี ค.ศ. 2014 ซึ่งรายละเอียดในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับใหม่ของฝรั่งเศสเป็นการให้ความคุ้มครองกับสินค้าหัตถกรรมที่จะต้องมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ ภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งคุณภาพและชื่อเสียงที่มีมานานหรือคุณลักษณะอื่น ๆ เป็นผลเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งเป็นการคุ้มครองที่มีขอบเขตถึงสินค้าหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงแหล่งภูมิศาสตร์

4.3 ประเทศลาว

ประเทศลาวไม่มีกฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีเพียงข้อเสนอแนะของสมัชชาแห่งชาติของประเทศประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.2011 (Resolution of the National Assembly of the Lao People's Democratic Republic) ที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาไว้ รวมถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย โดยได้ให้นิยามของสิ่งบ่งชี้

ภูมิศาสตร์เอาไว้ว่า “เครื่องหมายที่ใช้ในการแสดงผลิตภัณฑ์ที่มีต้นกำเนิดจากประเทศแหล่งภูมิภาคท้องถิ่นหรือพื้นที่เฉพาะที่มีคุณภาพ และชื่อเสียงที่กำหนด” การที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายของประเทศลาวนั้น จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงลักษณะของชื่อเสียง คุณภาพ และลักษณะเฉพาะของสินค้าที่ต้องประกอบด้วยปัจจัยทางธรรมชาติ รวมทั้งสภาพของดิน อากาศ น้ำ ระบบนิเวศ และสภาพธรรมชาติอื่น ๆ และองค์ประกอบทางด้านมนุษย์ในเรื่องความรู้ ประสบการณ์ดั้งเดิมที่มาจากพื้นที่ดั้งเดิมทางภูมิศาสตร์ จะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศลาวเน้นเรื่องชื่อเสียงของสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่มาจากพื้นที่ดั้งเดิมทางภูมิศาสตร์พอสมควร ประเทศลาวจะกล่าวถึงสินค้าที่เป็นสินค้าทางอุตสาหกรรมซึ่งไม่ได้เน้นในการให้ความสำคัญกับสินค้าประเภทใด เป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบกว้างๆ ไม่เหมือนกับสหภาพยุโรปที่กำหนดเน้นในการให้ความคุ้มครองสินค้าอาหารและสินค้าการเกษตรแปรรูป ไม่มีการกล่าวถึงการคุ้มครองที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายได้ ดังนั้นเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศลาวให้ความคุ้มครองเพียงสินค้าที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ก็ไม่ได้อยู่ในขอบเขตการคุ้มครองของกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ฉบับนี้เช่นกัน

บทวิเคราะห์ทางกฎหมาย

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยและระเบียบประชาคมยุโรปในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผิตาโซนด้านซ้ายนั้น พบว่าประเทศไทยและสหภาพยุโรปมีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นกฎหมายเฉพาะเหมือนกัน โดยประเทศไทยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะ คือพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และสินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองจะเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าหัตถกรรม ส่วนสหภาพยุโรปให้ความสำคัญคุ้มครองกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะเช่นเดียวกัน คือ ระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1151/2012 แยกการคุ้มครองเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) โดยเน้นให้การคุ้มครองกับผลิตภัณฑ์อาหารและการเกษตร โดยระเบียบประชาคมยุโรปให้การคุ้มครองวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาในการผลิต ซึ่งภูมิปัญญาที่กล่าวนั้นไม่จำเป็นต้องอิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ แต่ในการคุ้มครองภูมิปัญญาของระเบียบประชาคมยุโรปนี้ให้การคุ้มครองเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารและการเกษตรเท่านั้น ไม่รวมถึงภูมิปัญญาของผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยและกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนด้านซ้ายนั้น พบว่าทั้งประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองเช่นเดียวกัน โดยของไทยจะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 โดยให้ความคุ้มครองกับสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรม ส่วนประเทศฝรั่งเศสให้ความคุ้มครองในรูปแบบสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด โดยให้ความคุ้มครองสินค้าเกษตรกรรม ต่อมาได้เพิ่มเติมการคุ้มครองในสินค้าหัตถกรรมและสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรในรูปแบบการคุ้มครองที่เหมือนกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับ ปี ค.ศ. 2014 ซึ่งรายละเอียดในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับใหม่ของฝรั่งเศสเป็นการให้ความคุ้มครองกับสินค้าหัตถกรรมที่จะต้องมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ ภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่

อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งคุณภาพและชื่อเสียงที่มีมานานหรือคุณลักษณะอื่นๆ เป็นผลเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นๆ ซึ่งเป็นการคุ้มครองที่มีขอบเขตถึงสินค้าหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงแหล่งภูมิศาสตร์

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยและกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของลาวในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนด้านซ้ายนั้น พบว่าประเทศไทยและประเทศลาวต่างกันคือไทยมีกฎหมายเฉพาะ คือพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และสินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองจะเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าหัตถกรรม ต่างจากลาวที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะ โดยลาวให้ความคุ้มครองกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นรูปแบบกฎหมายที่เรียกว่า ข้อเสนอแนะของสมัชชาแห่งชาติของประเทศประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.2011 แต่เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในกฎหมายมีลักษณะที่คล้ายกับ กล่าวคือสินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองนั้นที่มีต้นกำเนิดจากประเทศแหล่งภูมิภาคท้องถิ่นหรือพื้นที่เฉพาะที่มีคุณภาพ และชื่อเสียง โดยข้อเสนอแนะของสมัชชาแห่งชาตินี้ ไม่มีข้อกฎหมายที่ให้การคุ้มครองถึงวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาในการผลิตซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ให้การคุ้มครองเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์เท่านั้น

บทสรุป

สหภาพยุโรปไม่ได้ให้ความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมในระเบียบประชาคมยุโรป เพียงแต่ให้ความคุ้มครองในภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับสินค้าอาหารและการเกษตร แต่ในการคุ้มครองเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะในการคุ้มครองที่เหมือนกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ซึ่งทั้งประเทศไทยและ

สหภาพยุโรปยังไม่มีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์เช่นเดียวกัน ดังนั้น กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและระเบียบประชาคมยุโรปของสหภาพยุโรปนั้นให้ความคุ้มครองในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่ซึ่งยังไม่มีขอบเขตการคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์

ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้ให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับสินค้าหัตถกรรม แต่ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคให้ความคุ้มครองในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการให้ความคุ้มครองในกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยได้ให้ความคุ้มครองในสินค้าหัตถกรรม โดยที่สินค้าหัตถกรรมนั้นจะต้องมีส่วนใดส่วนหนึ่งอิงกับแหล่งภูมิศาสตร์มีความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะกับสถานที่ที่ทำการผลิตหรือแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งประเทศฝรั่งเศสมีการคุ้มครองสินค้าหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ดังนั้นกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของฝรั่งเศสมีการให้ความคุ้มครองในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ประเทศลาวไม่ได้ให้ความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในข้อเสนอแนะของสมัชชาแห่งชาติของประเทศประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.2011 เพียงแต่ให้การคุ้มครองในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะการคุ้มครองที่เหมือนกับกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ซึ่งทั้งประเทศไทยและประเทศลาวยังไม่มีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์เช่นเดียวกัน ดังนั้นกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศลาวนั้นให้ความคุ้มครองในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้

ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่ซึ่งยังไม่มีขอบเขตการคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้วิเคราะห์มาตรการการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายของไทยและต่างประเทศ ปัญหาที่ไม่มีกฎหมายใดให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ดังในกรณีของหน้ากากผีตาโขนนั้น จึงขอเสนอแนวทางการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

1. บัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ โดยให้ความหมายหรือนิยามของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ประสพการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรง คือ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และประสพการณ์ของคนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อมาจากบรรพบุรุษหรือได้รับภายในท้องถิ่น อันได้แก่ วัด ครอบครัว สถานประกอบการ และองค์กร ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ และการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม และนำภูมิปัญญาที่ได้มาผลิตวัตถุดิบด้วยการสังเคราะห์หรือวัตถุดิบจากธรรมชาติรวมถึงการที่นำทั้งวัตถุดิบธรรมชาติและส่วนหนึ่งส่วนใดเป็นวัตถุดิบสังเคราะห์มาสร้างสรรค์เป็นผลงานด้วยมือและมีการผลิตด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นนั้นเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ในพื้นที่เฉพาะพื้นที่เดียว และกำหนดให้มีการระบุถึงแหล่งที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเปิดเผยแหล่งที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะขอรับความคุ้มครอง เพื่อป้องกันการฉกฉวยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้โดยไม่สุจริต และจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างเป็นระบบให้มีการติดตามตรวจสอบการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและแยกความแตกต่างระหว่างการขอรับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายสิ่ง

บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ

2. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปกป้องผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นในการจัดการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ควรมีการร่วมมือกันระหว่างท้องถิ่นที่เป็นต้นกำเนิดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นและหน่วยงานราชการในการจัดทำระเบียบหรือร่างเสนอให้มีการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น

3. เพื่อเป็นการป้องกันและคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา องค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งให้มีการสงวนรักษาเผยแพร่การให้ความคุ้มครองในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ อันเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ใน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ท้องถิ่นจะได้รับ อันเป็นการสร้างอนุรักษ์ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสร้างรายได้ในชุมชนและระดับประเทศ

4. จัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกประเภท เพื่อแก้ปัญหาการดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐกำกับดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไปทำให้การดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาการละเมิดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแก้ไขที่ล่าช้า การประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นควรปรับปรุงการดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่ในการปกป้อง และคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยให้อำนาจองค์กรในการดำเนินคดีกับผู้ที่จะละเมิดกฎหมาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สวนประดิษฐ์. (2533). *ผีตาโขน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2557) *สหภาพยุโรปเตรียมให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2554) *ระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย*. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2559 จาก http://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=527&Itemid=371.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2557) *ผีตาโขน หน้ากากแห่งอารยธรรมและตำนานอันเกริกไกร*. *วารสารวัฒนธรรมมั่งมีอีสาน*. 12(1) : 24-38.
- ตะวัน เดชภักดีนวมงคล. (2550). *การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: ศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทยกับสหภาพยุโรป*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนพจน์ เอกโยคยะ. (2547). *กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชั่น.
- ปัจฉิมา ธนสันติ. (2554). *การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: ตำรากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- พชร ลิ้มปิ่นทรา. (2550) *การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้กฎหมายไทยเปรียบเทียบความตกลงระหว่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ. (2557). *การศึกษาวิจัยแนวทางการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2559 จาก http://www.research.chula.ac.th/web/rs_news/2551/N004_02.htm.
- ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ. (2550). *รายงานการศึกษาการรอบความคิดการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย*. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2559 จาก http://www.research.chula.ac.th/N004_02.htm
- องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. (2549). *คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.